

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Природничий факультет**

Кафедра екології та географії

Нестерчук І. К. Ердей І. Г.

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
«ТУРИЗМОЗНАВСТВО»**

**для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
усіх форм навчання освітньо-професійної програми «Туризм»**

УДК:338.48:338.486.3(072)

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол № 8 від 23 квітня 2025)

Рецензенти:

Ольга ЛЮБЩЕВА – доктор географічних наук, професор кафедри
країнознавства та туризму, завідувач кафедри країнознавства та туризму
Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Вікторія ЯВОРСЬКА – доктор географічних наук, професор кафедри
економічної та соціальної географії і туризму, декан геолого-географічного
факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Світлана ПАВЛОВА – кандидат економічних наук, доцент кафедри
економіки, менеджменту, маркетингу та готельно-ресторанної справи
Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Н 56 Нестерчук І. К., Ердей І. Г. Інструктивно-методичні матеріали до
практичних занять з освітньої компоненти «Туризмознавство».
Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2025. 34 с.

В Інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять з освітньої
компоненти «Туризмознавство» подано тематику практичних занять і список
використаної літератури до них. Крім того, методичне видання містить критерії
оцінювання, список рекомендованої літератури, перелік питань до екзамену,
тестові завдання для модульного контролю.

Рекомендовано для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти усіх форм навчання освітньо-професійної програми «Туризм».

© Нестерчук І. К., 2025

© Ердей І. Г., 2025

© Житомирський державний університет імені Івана Франка,

УДК: 338.48:338.486.3(072)

Н 56

ЗМІСТ

	ст.
1. Вступ.	4
Практичне заняття №1 Туризм в Україні на сучасному етапі.	5
Практичне заняття №2 Термінологічно-понятійний апарат туризмознавства та функції туризму в суспільстві.	6
Практичне заняття №3 Природно-географічні, історико-політичні, соціально-економічні, демографічні умови розвитку туризму.	7
Практичне заняття №4 Типи туристів.	8
Практичне заняття №5 Форми, види та різновиди туризму. Види маршрутів, турів, їх класифікації.	9
Практичне заняття №6 Загальне поняття туристичної індустрії її підсистем.	10
Практичне заняття №7 Соціально-правові засади діяльності туристичних організацій.	11
Практичне заняття №8 Агент по організації туризму. Екскурсовод і гід-перекладач. Менеджер туризму.	12
Практичне заняття №9-10 Організація роботи туристичної фірми.	13
Практичне заняття №11-13 Канали збуту туристичного продукту. Вибір посередників та напрямки співпраці з ними.	14
Практичне заняття №14-16 Договірні стосунки в туризмі. Туристичні документи.	15
Практичне заняття №17-19 Ліцензування туристичної діяльності та сертифікація туристичних послуг.	16
Практичне заняття №20-22 Права та обов'язки туристів. Претензійна робота в сфері туризму.	17
Практичне заняття №23-25 Організація розміщення туристів	18
Практичне заняття №26-28 Безпека туристичних подорожей як умова їх організації та здійснення.	19
Питання до екзамену з освітньої компоненти «Туризмознавство».	21
Тестовий модульний контроль освітньої компоненти «Туризмознавство».	26
2. Оцінювання.	32
3. Рекомендована література.	33

ВСТУП

Програма вивчення освітньої компоненти «Туризмознавство» для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відповідає освітньо-професійній програмі «Туризм».

Програма освітньої компоненти складається з таких модулів: Модуль I. Туризм як соціально-економічне явище. Модуль II. Розвиток, проблеми і перспективи туристично-рекреаційної індустрії. Модуль III. Економіко-соціальні особливості туризму.

Мета вивчення освітньої компоненти: є отримання майбутніми фахівцями сфери туризму професійних знань з теорії і методології географічних досліджень та туристичного ресурсознавства, формування базового світогляду щодо територіальної організації та умов розвитку спеціалізованих видів туризму та рекреації в регіонах і країнах світу.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є

- отримання здобувачами вищої освіти теоретичних основ та навичок творчого підходу до дослідження сутності категорії туризму й основних понять сфери туризму;
- ознайомлення із типізацією та класифікацією туризму, його видами;
- формування знань щодо соціопсихологічних аспектів діяльності учасників туристичного бізнесу;
- вивчення основних туристичних організацій світу та напрямків туристичної політики України;
- вироблення навичок вибору нових форм та методів здійснення туристичної діяльності при створенні цілісної, ефективної та гнучкої системи управління в рекреаційній сфері в умовах розвитку ринкової економіки.

Зміст методичного видання відповідає навчальній програмі підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, освітньої програми «Туризм». Інструктивно-методичні матеріали містять інструктивно-методичні розробки до проведення практичних робіт з нормативної освітньої компоненти «Туризмознавство» та містить критерії оцінювання, список рекомендованої літератури, перелік питань до екзамену, тестові завдання для модульного контролю. Дані методичні рекомендації сприятимуть ефективній організації практичних занять здобувачів вищої освіти з курсу «Туризмознавство»; кращому засвоєнню здобувачами навчального матеріалу; формуванню в них відповідних фахових компетентностей та програмних результатів навчання.

Модуль І. Туризм як соціально-економічне явище

➤ Практичне заняття №1 Туризм в Україні на сучасному етапі.

Мета: проаналізувати та дослідити сучасний розвиток туризму в Україні.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Вплив геополітичної ситуації на розвиток туризму в Україні».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Безпечні тури в Україні – це не тільки реальність, а й вимога економіки».

Рекомендована література:

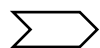
1. Географія туризму: Екологічний туризм / В. В. Тарасова, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська, А. С. Осіпчук. Київ: Вид-во «SBA Print», 2021. 252с.
2. Доценко А.І. Географія туризму. Київ: Вид-во «Університет Україна». 2020. 177с.
3. Рекреаційні комплекси світу: навч. посібник / І. К. Нестерчук, А. С. Осіпчук, Т. М. Чернишова та ін. Житомир : ЖНАЕУ, 2019. 150 с.
4. Рекреаційні ресурси України : навч. посібник / Т. М. Чернишова, І. К. Нестерчук, Б. Л. Шевчук та ін. Житомир : ЖНАЕУ, 2019. 130 с.
5. Тимочко В.О., Березовецький А.П. та ін., Безпека життєдіяльності та охорона праці. Практикум. навч. посібн. Львів: СПОЛОМ, 2022. 376 с.

Інтернет-ресурси:

6. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка. URL: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe (дата звернення: 10.02.2025).
7. Як виглядає туризм під час війни. Електронний ресурс. URL: https://zaxid.net/statti_tag50974 (дата звернення: 10.02.2025).
8. «Visit Ukraine in the future»: українські готелі в гарячих точках просять світ про підтримку. Електронний ресурс. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/214/visit-ukraine-in-the-future-ukrainski-goteli-vgaryacix-tockah-prosyat-svit-pro-pidtrimku>. (дата звернення: 10.02.2025).
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України Державної служби туризму і курортів. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 11.01.2025).
10. Оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію. URL: <http://mfa.gov.ua/ua/consular-affairs/con/visa> (дата звернення: 25.01.2025).
11. Про затвердження Державної програми забезпечення позитивного міжнародного іміджу України. Постанова Кабінету Міністрів України № 1609. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP031609.html. (дата звернення: 25.01.2025).

12. Про Правила в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 1995 р. № 1074. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/m> (дата звернення: 24.01.2025).

13. Всесвітня туристична організація (World Tourism Organization, UNWTO). Офіційний сайт. – URL: <https://www.unwto.org/> (дата звернення: 25.01.2025).

Практичне заняття №2 Термінологічно-понятійний апарат туризмознавства та функції туризму в суспільстві.

Мета: вивчити термінологічно-понятійний апарат туризмознавства та функції туризму в суспільстві.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Термінологія та понятійний апарат сучасного туризму».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Як туризм приносить користь місцевим громадам».

Рекомендована література:

1. Босовська М., Бойко М., Бовш Л. Форсайт (передбачення) розвитку туристичної системи в Україні. Проблеми та перспективи менеджменту. 2023. 21(4), 696–712. [https://doi.org/10.21511/ppm.21\(4\).2023.52](https://doi.org/10.21511/ppm.21(4).2023.52)

2. Машіка Г. В., Горюнова К. А. Правові та економічні аспекти туристичної галузі України під час пандемії COVID-19. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 3. С. 5–11.

3. Пасічна А. І., Шелеметьєва Т. В. Внутрішній туризм в Україні: перспективи розвитку. «Готельно-ресторанний та туристичний бізнес: реалії та перспективи» : матеріали VII Всеукраїнської студентської наукової конференції, м. Київ, 2021. С. 223 -225.

Інтернет-ресурси:

4. Моя Україна. Пізнавальний інтернет журнал. Кам'янець-Подільська фортеця. URL: <https://myukraine.org.ua/kamyanec-podilska-fortecya/> (дата звернення: 25.01.2025).

5. Tendencies in world tourism. URL: <http://www.world-tourism.org> (дата звернення: 25.01.2025).

6. World Travel and Tourism Council. URL: <http://www.wttc.org/research/economic-impact-research/methodology>. (дата звернення: 25.01.2025).

7. Цілі сталого розвитку. URL: <http://knowledge.org.ua/uk/cilistalogorozvitu/>. (дата звернення: 25.01.2025).

➤ **Практичне заняття №3 Природно-географічні, історико-політичні, соціально-економічні, демографічні умови розвитку туризму.**

Мета: вивчити природно-географічні, історико-політичні, соціально-економічні, демографічні умови розвитку туризму.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Аналіз ринку туристичних послуг в Україні: проблеми та перспективи розвитку».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Проблеми та перспективи розвитку туристичної освіти в Україні».

Рекомендована література:

1. Григор'єва Л.В. Технологія розробки евакуаційних турів / Збірник праць МАУП. 2022, С. 18-29.

2. Вовчок М. В. Освітній туризм у світі й в Україні: сутність, специфіка, тенденції розвитку. Вісник інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету. Одеса : Пальміра, 2021. С. 85–87.

Інтернет-ресурси:

3. Sabah D. Turkey's tourism revenues hit record high in 2022. URL: <https://www.dailysabah.com/business/tourism/turkeys-tourismrevenues-hit-record-high-in-2022>. (дата звернення: 25.01.2025).

4. StudyUA. URL: <https://study.ua/uk/> (дата звернення: 27.01.2025).

5. Ukrainian American Cultural Center. URL: <https://uaccnj.org/> (дата звернення: 27.01.2025).

6. Ukrainian American Youth Association. URL: <https://cym.org/en/us/about-cym-usa/> (дата звернення: 27.01.2025).

7. Ukrainian Culture Center. URL: <https://www.speakua.com/> (дата звернення: 27.01.2025).

8. Ukrainian Language Center. URL: <https://www.speakua.com/> (дата звернення: 27.01.2025).

9. Ukrainian Language School. URL: <https://studyukrainian.org.ua/> (дата звернення: 27.01.2025).

Практичне заняття №4 Типи туристів.

Мета: вивчити типи туристів.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Туризм у прифронтових громадах України: тенденції, виклики та перспективи розвитку».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Чому варто стати туристом-волонтером?».

Рекомендована література:

1. Рейман М., Корнус О., Пацюк В., Венгерська Н., Холодок В., Паланг Г. (2023). Туризм у прифронтових громадах України: тенденції, виклики та перспективи розвитку. *Журнал геології, географії та геоecології*, 32 (3), 581-597. <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/112352>.

2. Хірально М., Родрігес О. Фасилітатори та перешкоди для розробки доповненої реальності для досвіду малого та середнього бізнесу в екотуризмі: підхід до проектування послуг. *Геліон*. 2024. 10(2), e24124. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e24124>.

3. Федорченко Ольга, Гновенко Давид. Туристичний збір: міжнародний досвід та перспективи розвитку в умовах глобалізації. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 4 . С. 70-75.

4. Чан, JKL. Практики сталого сільського туризму з точки зору зацікавлених сторін місцевого туризму. *Global Business Finance Review*. 2023. 28(3), 136–149. <https://doi.org/10.17549/gbfr.2023.28.3.136>

Інтернет-ресурси:

5. Лисюк Т. В., Терещук О. С., Пасічник М. П. Інноваційні технології у готельно-ресторанному господарстві. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1450/1395> (дата звернення: 25.01.2025).

6. Городянська Л. В. Інноваційні процеси в туристичному бізнесі. Трансформації особистості, суспільства та ринку праці: виклики майбутнього та вплив на освіту : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 20-22 верес. 2023 р. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 160-161. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/25169> (дата звернення: 25.01.2025).

7. Розвиток корпоративної культури в індустрії гостинності. Все про туризм. Туристична бібліотека. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/polotaj2.htm (дата звернення: 02.06.2025).

➤ Практичне заняття №5 **Форми, види та різновиди туризму.**

Види маршрутів, турів, їх класифікації.

Мета: вивчити форми, види та різновиди туризму та види маршрутів, турів, їх класифікації.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Послуги із розробки веб-сайтів для подорожей».

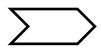
Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Характеристика та концепції туристичних маршрутів».

Рекомендована література:

1. Кіш Г. В. Вплив пандемії COVID-19 на туристичну сферу. Економічні студії. № 2. 2021. С. 23–26.
2. KGO Poziljanov. Tourism potential of Andijan region. Academic research in educational sciences. 2021. 2(5), 1464-1468.
3. Xgao'g'Li. Turizm faoliyatida estetik madaniyatning o'rni. Scientific progress. 2021. 1(6), 662-664.
4. PX umoyunmirzo, A Jasurbek. The importance of touristic routes and their brief history. «Yosh Tadqiqotchi» jurnali. 2022. 1(2), 78-82.
5. PX umoyunmirzo G'ayratjono'g'li. Qadimgi Davrda Turizm. ИЖТИМОЙ Фанларда Инновацияонлайнмийжурнали. 2021. 1(3), 27-33.

Інтернет-ресурси:

6. Графська О. І., Підвальна О. Г., Боднарчук Х. П. Перспективи розвитку внутрішнього туризму в умовах пандемії COVID-19. Економіка та суспільство. 2021. № 25. С. 20–25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/306/294> (дата звернення: 30.01.2025).
7. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.01.2025).
8. Державне агентство розвитку туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua/> (дата звернення: 27.01.2025).

Практичне заняття №6 Загальне поняття туристичної індустрії та її підсистем

Мета: вивчити та проаналізувати теоретичний конструкт туристичної індустрії на її підсистем.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Які переваги індустрії туризму?».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Дослідження якості життя (QOL) і добробуту в туризмі».

Рекомендована література:

1. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі: колективна монографія. Видання дев'яте / за наук. ред. проф. Матвійчук Л.Ю., проф. Барського Ю.М., доц. Лепкого М.І. – Луцьк: ВПІ Луцького НТУ, 2023. – 388 с.

2. Nikolaichuk O. et al. Taxonomic analysis of strategic decisions for the development of the hotel and restaurant industry. Econometric modeling of managerial decisions at the macro and micro levels. Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER. 2021. С. 132-150. <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-37-4.ch7>.

3. Siddiqi A., Bodolica V. Bon voyage: a vacation from food wastage. Emerald Emerging Markets Case Studies. 2023. Т. 13. №. 2. С. 1-31. <https://doi.org/10.1108/EEMCS-05-2023-0148>.

Інтернет-ресурси:

4. Офіційний сайт Національної туристичної організації. URL: <http://ntoukraine.org> (дата звернення: 30.01.2025).

5. Офіційний сайт Tripadvisor Inc. URL: <https://www.tripadvisor.com/> (дата звернення: 30.01.2025).

6. InterActiveCorp. URL: <https://www.iac.com/about-us> (дата звернення: 30.01.2025).

7. Zippia, Inc. Tripadvisor History. URL: <https://www.zippia.com/tripadvisor-careers-11850/history/> (дата звернення: 30.01.2025).

Модуль 2. Розвиток, проблеми і перспективи туристично-рекреаційної індустрії

Практичне заняття №7 Соціально-правові засади діяльності туристичних організацій

Мета: вивчити та проаналізувати соціально-правові засади діяльності туристичних організацій.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Правове регулювання у розвитку туризму без дискримінації».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Порівняння законів і правил туризму Ісламської Республіки Іран з розвиненими країнами».

Рекомендована література:

1. Джинджоян В. В., Горожанкіна Н. А., Бойко З. В. Основи туризмознавства : навчальний посібник. Київ: Видавець ФО-П Піча Ю. В., 2022. 246 с.

2. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. П-685 Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. 2022. 232 с. ISBN 978-966-423-756-4.

Інтернет-ресурси:

3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18-22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 30.01.2025).

4. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: Постанова КМУ № 314 від 18 березня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 29.01.2025).

5. Зарубіна А. В., Сіра Е. О., Демчук Л. І. Особливості туризму в умовах воєнного стану. Еко- номіка та суспільство. № 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14>. (дата звернення: 29.01.2025).

6. Науково-практичний коментар до ст. 43 Господарського кодексу України. 23.06.2014. URL: <http://www.jurists.org.ua/commercial-law/4886-naukovo-praktichniy-komentar-do-st-43-gospodarskogo-kodeksu-ukrayini.html> (дата звернення: 10.02.2025).

7. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної підтримки культури, ту- ризму та креативних індустрій: Закон України від 04.11.2020 № 962-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-20#Text>. (дата звернення: 10.02.2025).

8. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1991. № 30. Ст. 379. (дата звернення: 10.02.2025).

9. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text). (дата звернення: 10.02.2025).

10. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР. Редакція від 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.02.2025).

11. Чи можливо повернути кошти за придбані туристичні путівки під час карантину? URL: <http://polvet.gov.ua/uk/news/chy-mozhlyvo-povernutykoshty-zaprydbani-turystychni-putivky/> (дата звернення: 10.02.2025).

12. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15?lang=uk#Text> (дата звернення: 10.02.2025).

➤ **Практичне заняття №8 Фахівець з туристичного обслуговування. Екскурсовод і гід-перекладач. Менеджер туризму.**

Мета: ознайомитися та вивчити професійну діяльність на посадах: фахівець з туристичного обслуговування, менеджер туризму, екскурсовод і гід-перекладач,

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «7 найкращих професій у сфері туризму, про які вам варто подумати».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Основні навички та характеристики для туристичної кар'єри».

Рекомендована література:

1. Калініченко С. М., Грібнік А. В., Аврята А. В. Формування корпоративної культури як фактора підвищення конкурентоспроможності туристичного підприємства. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 158-163.

2. Стадник В.В., Соколюк Г.О., Гризовська Л.О. Інформаційний менеджмент у реалізації потенціалу креативності й різноманітності суб'єктів індустрії гостинності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 2. С. 155-160.

3. Худавердієва В., Мерчанський В., Чуйко Н., Воронкова А. Стратегія економічної адаптації туристично-рекреаційної сфери України до міжнародного туристичного ринку. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2022. № 6(2). DOI: 10.51599/is.2022.06.02.02.

Інтернет-ресурси:

4. Дідух Д. І. Інтернет реклама - як складова електронного бізнесу: URL: <http://surl.li/hphta> (дата звернення : 04.02.2025).
5. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=89204206-6311-4f1e-b04f-eb0eaf21505f> (дата звернення: 10.02.2025).
6. Офіційний сайт Всесвітньої організації подорожей та туризму. URL : <https://www.unwto.org/> (дата звернення: 04.04.2025).
7. ЮНВТО: Основні напрямки і показники міжнародного туризм :URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1030> (дата звернення: 14.02.2025).

Практичне заняття №9-10 Організація роботи туристичної фірми.

Мета: ознайомитися та вивчити організацію роботи туристичної фірми.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Типова структура туристичної фірми».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Які функції туроператора? (Плюс навички та освіта)».

Завдання 3: Підготувати реферат на тему: «Яка різниця між традиційними ТМС і TravelPerk?»

Завдання 4: Підготувати презентацію на тему: «Особливості та відмінності між туристичними агентствами (звичайними), онлайн туристичними агентствами/ОТА, туроператорами, маркетинговими організаціями (DMO), іншими організаціями».

Рекомендована література:

1. Баженова С., Пологовська Ю., Бикова М. Реалії розвитку туризму в Україні на сучасному етапі. Наукові перспективи. 2022. № 5(23). С. 168– 180.
2. Війна та туризм: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11 листопада 2022 р.) – К.: ТОВ «Геопринт», 2022. – 57-58 с.
3. Кукліна Т.С., Цвілий С.М., Журавльова С.М. Загальні тенденції розвитку світового туризму. Науковий журнал. К.: ПВНЗ «МУФ» ; Одеса: ВД «Гельветика», 2022. Вип. 23. С. 12-15.
4. Худавердієва В.А. Основні напрямки трансформації маркетингової діяльності туристичних компаній в умовах скорочення туристського потоку. International Science Group. International Science Journal of Management, Economics & Finance. 2022; Vol. 1, No. 3, 2022, pp. 14-33. doi: 10.46299/j.isjmef.20220103.2.

5. Штефаньо О. Із літаків туристи пересіли на автобуси, а замість Єгипту – переважно Болгарія. Новини Закарпаття. 2022. № 30. С. 5.

Інтернет-ресурси:

1. Барсукова О. Подорожі під час війни: де дозволено відпочивати і як безпечно організувати мандрівку. URL: <https://life.pravda.com.ua/travel/2022/06/20/249177/>. (дата звернення: 14.02.2025).
2. Все про туризм, туристична бібліотека. URL: <http://www.tourlib.net> (дата звернення: 14.02.2025).
3. Державне агентство України з туризму та курортів. URL: <http://www.tourism.gov.ua> (дата звернення: 14.02.2025).
4. Український туристичний портал. URL: <http://www.turkraina.info.news>. (дата звернення: 14.02.2025).
5. Як війна в Україні вплинула на європейський туризм. URL: www.golos.com.ua/article/360967 (дата звернення: 11.02.2025).

Практичне заняття №11-13 Канали збуту туристичного продукту. Вибір посередників та напрямки співпраці з ними.

Мета: ознайомитися та вивчити канали збуту туристичного продукту, вибір посередників та напрямки співпраці з ними.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Вибір правильних каналів збуту туристичної продукції».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Еволюція дистрибуції туризму: офлайн проти онлайн-каналів».

Завдання 3: Підготувати реферат на тему: «Як соціальні медіа: Facebook, Instagram, LinkedIn перетворилися з маркетингового інструменту в законний канал продажів в туризмі».

Завдання 4: Підготувати презентацію на тему: «Глобальні дистриб'юторські системи, такі як Amadeus, Sabre і Travelport».

Завдання 5: Підготувати реферат на тему: «Непрямі бронювання через оптовиків, ОТА та торговельних посередників».

Завдання 6: Підготувати презентацію на тему: «Сайт туристичної компанії – прямий канал дистрибуції номер один у сфері подорожей і туризму».

Рекомендована література:

1. Барвінок Н. В., Барвінок М. В. Значення інформаційних технологій в організації туристичної діяльності. Сучасний рух науки: тези доп. XIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 18–19 жовтня 2021 р. Дніпро, Україна, 2021. С. 67–70.

2. Організація туризму : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. О. М. Перепелюк. — Умань : Сочінський М.М., 2022. — 128 с.

3. Havlovska N., Matiukh S., Mykhalchyshyna L., Stavska Y., Rudnichenko Y., Prytys V. Innovative Approach to Assessing Safety Culture in Enterprise Personnel Management System. TEM Journal. 2022. V. 11, P. 1083- 1092.

Інтернет-ресурси:

4. Чорна Н. Система управління якістю на туристичному підприємстві: теоретичні аспекти впровадження та функціонування. Економіка і суспільство. 2021. Вип.29. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=27303.pdf> (дата звернення: 11.02.2025).

5. Tabenska O. Foreign experience in the development of successful companies. Socio-economic and ecological aspekts of the development of the economy of Ukraine in the conditions of european integration: monograph, Boston, USA: Primedia eLaunch, 2022. P. 179-212. URL: <https://isgkonf.com/979-8-88722-616-3/>(дата звернення: 11.02.2025).

Практичне заняття №14-16 Договірні стосунки в туризмі. Туристичні документи.

Мета: ознайомитися та вивчити договірні стосунки в туризмі та туристичні документи.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Договірні відносини в туризмі: туроператори, турагенти, споживачі туристичних послуг».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Контракти на туристичних ринках».

Завдання 3: Підготувати реферат на тему: «Створенням проєкту штучного інтелекту (ШІ) для контакту або документу, угоди в туризмі».

Завдання 4: Підготувати презентацію на тему: «Смарт-контракти в індустрії туризму: модель з блокчейн-інтеграцією для економіки після пандемії».

Завдання 5: Підготувати реферат на тему: «Контрактні суперечки у сфері подорожей і туризму: коли онлайн-угода стає поганою».

Завдання 6: Підготувати есе на тему: «Чи змінює психологічне порушення контракту початковий намір екотуристів брати участь у спільному створенні мальовничих цінностей?».

Рекомендована література:

1. Cajiao, D.; Leung, Y.F.; Larson, L.R.; Tejado, P.; Benayas, J. Tourists' motivations, learning, and trip satisfaction facilitate pro-environmental outcomes of the Antarctic tourist experience. *J. Outdoor Recreat. Tour.* 2022, 37, 100454.
2. Cong, L.C. Perceived risk and destination knowledge in the satisfaction-loyalty intention relationship: An empirical study of european tourists in vietnam. *J. Outdoor Recreat. Tour.* 2021, 33, 100343.
3. Dang, N.; Xiao, H.; Li, W. Empirical research on the influencing factors of tourists' pro-environment behavior: Based on the dual perspectives of emotion and cognition. *Hum. Geogr.* 2021, 36, 185–192.
4. Mvondo, G.F.N.; Jing, F.; Hussain, K.; Raza, M.A. Converting tourists into evangelists: Exploring the role of tourists' participation in value co-creation in enhancing brand evangelism, empowerment, and commitment. *J. Hosp. Tour. Manag.* 2022, 52, 1–12.

Інтернет-ресурси:

5. Мешко Н., Фалько Є. Розвиток туристичного бізнесу в умовах інформатизації світової економіки. Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. № 2. Електронні текстові дані. URL: <http://www.globalnational.in.ua/issue-2-2014> (дата звернення: 04.02.2025).
6. Моделі і оцінки ризиків. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/4_pr_2020-11-20.pdf?v=4 (дата звернення: 04.02.2025).

Модуль 3. Економіко-соціальні особливості туризму

➤ Практичне заняття №17-19 Ліцензування туристичної діяльності та сертифікація туристичних послуг.

Мета: ознайомитися та вивчити ліцензування туристичної діяльності та сертифікацію туристичних послуг.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Процедура отримання ліцензії на екскурсійну діяльність».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Ліцензування туристичної діяльності в зарубіжних країнах».

Завдання 3: Побудувати діаграму обсягів ринку туристичного сектору в усьому світі з 2011 по 2025 роки з прогнозом на 2026 рік (в дол. США).

Завдання 4: Побудувати діаграму ринкової капіталізації вибраних провідних туристичних онлайн-компаній у всьому світі у 2025 році.

Завдання 5: Підготувати презентацію на тему: «Провідні світові сертифікаційні організації подорожей і туризму».

Завдання 6: Підготувати реферат на тему: «Органи сертифікації туроператорів, акредитовані GSTC».

Рекомендована література:

1. Кривешко О.В., Сідун П.В. Чинники формування конкурентоспроможності підприємств та кластерів. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Львів : Львівська політехніка. 2021. С. 180–188.

2. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : Монографія. К.: КНЕУ. 2021. С. 252-282.

3. Павлова В.А. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка та стратегія забезпечення. Дніпропетр. ун-т економіки та права. Д., 2021. С. 276.

4. Яхно Т.П. Формування конкурентоспроможного ринку міжнародних туристичних послуг в Україні. Вісник Харківського Національного університету. 2021. № 3, т. 2. С. 324.

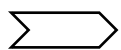
Інтернет-ресурси:

5. Міністерство туризму Малайзії. URL: <http://www.tourism.gov.my>. (дата звернення: 04.02.2025).

6. Міністерство культури і туризму Туреччини. URL: <http://www.turizm.gov.tr>. (дата звернення: 04.02.2025).

7. Міністерство економіки, промисловості і зайнятості Франції. URL: <http://www.tourisme.gouv.fr>. (дата звернення: 04.02.2025).

8. Міністерство культури, засобів масової інформації та спорту Великої Британії URL: <http://www.culture.gov.uk>. (дата звернення: 04.02.2025).

Практичне заняття №20-22 Права та обов'язки туристів. Претензійна робота в сфері туризму.

Мета: ознайомитися та вивчити права та обов'язки туристів, засвоїти претензійну роботу в сфері туризму.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Скарги споживачів та управління скаргами в туристичному секторі».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Наміри та наслідки скарг туристів».

Завдання 3: Підготувати реферат на тему: «Як подорожувати відповідально?».

Завдання 4: Підготувати презентацію на тему: «5 найпопулярніших скарг клієнтів у сфері туризму та гостинності - і як з ними поводитись?».

Завдання 5: Підготувати презентацію на тему: «Туризм і права людини».

Завдання 6: Підготувати реферат на тему: «Як мінімізувати свій вуглецевий слід?».

Рекомендована література:

1. Барвінок Н. В. Безпека туристів під час подорожей як важливий чинник організації туризму. Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р. Миколаїв: МНАУ, 2021. С. 86–90.

2. Барвінок Н. В., Барвінок М. В. Значення інформаційних технологій в організації туристичної діяльності. Сучасний рух науки: тези доп. XIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 18–19 жовтня 2021 р. Дніпро, Україна, 2021. С. 67–70.

3. Aksoy M., Yilmaz Ö. Consumer Complaints and Complaint Management in the Tourism Sector, Contemporary Studies in Economic and Financial Analysis, in: Risk Management and Decision Making in Times of Economic Crisis, Part A. 2022. Volume 108, Pages 95-111.

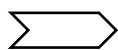
Інтернет-ресурси:

4. Офіційний веб-сайт Асоціації лідерів турбізнесу України (АЛТУ). URL: <http://altu.com.ua>. (дата звернення: 04.02.2025).

5. Офіційний веб-сайт Туристичної Асоціації України. URL: <http://www.tau.org.ua>. (дата звернення: 04.02.2025).

6. Офіційний веб-сайт Української асоціації туристичних агентств. URL: <http://www.uata.com.ua>. (дата звернення: 04.02.2025).

7. Табенська О.І. Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності. Інтелект XXI. 2022. № 2. С. 51 - 56. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2022/2022_2/1.pdf (дата звернення: 04.02.2025).

Практичне заняття № 23-25 Організація розміщення туристів.

Мета: ознайомитися та вивчити організацію розміщення туристів

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Федерація готелів Північної Ірландії (NIHF)».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Туристичне розміщення з екомаркуванням ЕС».

Завдання 3: Підготувати реферат на тему: «Карибська асоціація готелів і туризму (СНТА)».

Завдання 4: Побудувати діаграму обсягів ринку туристичного розміщення країн Європейського Союзу в з 2015 по 2025 роки з прогнозом на 2026 рік (у євро)».

Завдання 5: Підготувати презентацію на тему: «Туристичне розміщення, зміна клімату та пом'якшення наслідків: оцінка для Австрії».

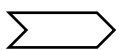
Завдання 6: Підготувати реферат на тему: «Зв'язок між типом розміщення та поведінкою туристів у пункті призначення».

Рекомендована література:

1. Albaladejo I., Díaz-Delfa M. The effects of motivations to go to the country on rural accommodation choice: A hybrid discrete choice model. *Tourism Economics*. 2021. 27(7), 1484–1507. <https://doi.org/10.1177/1354816620912062>.
2. Ban J., Kim H., Sheehan B., Prideaux B. How service quality and perceived value affect behavioral intentions of ecolodge guests: The moderating effect of prior visit. *Journal of Vacation Marketing*, 2022. 28(2), 244–257. <https://doi.org/10.1177/13567667211042641>.
3. McKercher B., Tolkach D., Mahadewi E., Byomatara D. The relationship between motive and in-destination behaviour. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. 2021. 46, 432–439. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.09.001>.
4. Nessel K., Kościółek S., Wszendybył-Skulska E., Kopera S. Benefit segmentation in the tourist accommodation market based on eWOM attribute ratings. *Information Technology & Tourism*. 2021. 23(2), 265–290. <https://doi.org/10.1007/s40558-021-00200-x>.

Інтернет-ресурси:

5. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua>. (дата звернення: 04.02.2025).
6. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/>. (дата звернення: 04.02.2025).
7. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <http://www.customs.gov.ua>. (дата звернення: 04.02.2025).

Практичне заняття № 26-28 Безпека туристичних подорожей як умова їх організації та здійснення

Мета: ознайомитися та вивчити питання безпеки туристичних подорожей.

Завдання 1: Підготувати презентацію на тему: «Безпека та туризм: місцеві політики та практики».

Завдання 2: Підготувати презентацію на тему: «Поради експертів і ресурси для дослідження безпеки подорожей перед поїздкою в країни Африки».

Завдання 3: Підготувати реферат на тему: «15 простих порад щодо безпеки подорожей, які повинен знати кожен?».

Завдання 4: Підготувати презентацію на тему: «Почуття безпеки по відношенню до туристичних місць: перспектива соціального конструктивізму».

Завдання 5: Підготувати презентацію на тему: «Безпека туризму та постконфліктні напрямки».

Завдання 6: Підготувати реферат на тему: «Найбезпечніші країни світу: рейтинг найбезпечніших місць для подорожі у 2025 році».

Рекомендована література:

1. Барвінок Н.В. Перспективи розвитку воєнного туризму на території України після закінчення російсько-української війни. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. Вип. 18 (2). С. 206–217. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.18.206-217>

2. Дяченко В. О., Євтушенко Я. В. Теоретичні аспекти забезпечення безпеки туристів в країнах Європи. Індустрія туризму та гостинності: досвід, проблеми, перспективи : матеріали III Міжн. наук.-практ. конф. (Суми, 14–15 квітня 2021 р.). Суми : ФОП Цьома С.П., 2021. С. 95–101.

3. Заваріка Г. М., Денищенко Л. В. Концепція безпеки як основа маркетингової діяльності туристичних та готельних підприємств. Причорноморські економічні студії. 2021. Вип. 71. С. 16–22.

4. Марків І. П. Безпека туризму як вагомий фактор розвитку галузі: Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки : матеріали VIII всеукр. наук.-практ. конф. (Умань, 18 листопада 2021 р.) Умань : Візаві, 2021. С. 624–628.

5. Yuan, Hongzhou, et al. Towards Innovation Performance of the Hospitality and Tourism Industry: Interplay among Business Ethics Diffusion, Service Innovation, and Knowledge-Sharing. Sustainability 15.1. 2023. 886 p.

Інтернет-ресурси:

6. Повітряний кодекс України від 13.02.2020 р. № 440-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 13.02.2025).

7. «Visit Ukraine in the future»: українські готелі в гарячих точках просять світ про підтримку. Електронний ресурс. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/214/visit-ukraine-in-the-future-ukrainski-goteli-vgaryacix-tockah-prosyat-svit-pro-pidtrimku> (дата звернення: 13.02.2025).

8. Як війна змінить мандрівки Україною після перемоги над ворогом. Електронний ресурс. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/travel/novayastranitsa-voyna-izmenit-puteshestviya-1649942226.html>. (дата звернення: 13.02.2025).

9. Українці створили 3D-тури зруйнованими Бучею, Бородянкою, Ірпенем та іншими містами Київщини. Електронний ресурс. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/425/ukrainci-stvorili-3d-turi> (дата звернення: 13.02.2025).

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ТУРИЗМОЗНАВСТВО»

1. Функції туризму, умови та фактори його розвитку.
2. Історичні передумови виникнення та розвитку туристичної системи України.
3. Світова туристична політика та роль ЮНВТО у її формуванні.
4. Туристична політика України на сучасному етапі.
5. Порядок ліцензування туристичної діяльності та сертифікації туристичних послуг.
6. Дайте визначення понять «матеріальне виробництво» та «нематеріальна сфера».
7. У чому полягає характеристика послуги як категорії економічної?
8. Дайте визначення поняття «послуга».
9. Яка економічна сутність сфери послуг?
10. Визначте місце туризму у національній економіці та сфері послуг.
11. Дайте визначення туризму як суспільного явища.
12. У чому полягає оздоровча (рекреаційна) функція туризму?
13. У чому полягає соіокультурна та виховна функція туризму?
14. У чому полягає політична функція туризму?
15. У чому полягає господарсько-економічна функція туризму.
16. Визначте вплив туризму на економіку країн і регіонів, рівень життя населення.
17. Визначте поняття країн «активного» та «пасивного» туризму.
18. Назвіть основні види умов та факторів розвитку туризму в суспільстві.
19. Як визначають термін «туризм» Всесвітня туристична організація та Закон України «Про туризм»
20. Дайте визначення основних понять в туризмі: турист, екскурсант, туристичний продукт.
21. Визначте специфічні особливості туристичного продукту як товару.
22. Які класифікації існують в туризмі?
23. Назвіть основні критерії поділу туризму на види.
24. Які є форми туризму?
25. Які є види туризму за спрямованістю туристичних потоків? Дайте їх характеристику.
26. Які є види туризму за критерієм охоплення території? Дайте їх характеристику.
27. Які види туризму виділяють за критерієм охоплення території? Дайте їх характеристику.
28. Які види туризму виділяють за терміном подорожі?
29. Дайте характеристику видам туризму за сезонністю.
30. Які види туризму виділяються за економічним принципом?
31. Назвіть види туризму за характером організації.
32. Дайте характеристику видам туризму за демографічним і соціальним складом учасників подорожі.
33. Назвіть та охарактеризуйте види туризму, що виділяються з точки зору форм організації подорожі та туробслуговування.
34. Назвіть види туризму в залежності від засобу пересування.
35. Охарактеризуйте види туризму, що виділяються в залежності від мети подорожі.
36. Назвіть види маршрутів за формою їх побудови.
37. Що таке «туристична організація», «туристична фірма»?

38. Які види туристичних підприємств існують? Охарактеризуйте кожну групу.
39. Що таке «тур», з яких елементів він складається?
40. Назвіть види турів за побудовою та дайте їх характеристику.
41. Які є види турів за формою організації подорожі? Охарактеризуйте їх.
42. Які є види турів за відношенням до життєвого циклу продукту? Охарактеризуйте їх.
43. Які є види турів за сезонністю та побудовою траси маршруту? Охарактеризуйте їх.
44. Які є види турів за віковою категорією подорожуючих? Охарактеризуйте їх.
45. Дайте визначення терміну «турист». Назвіть перелік осіб, які відповідно до рекомендацій ВТО не можуть бути туристами.
46. Визначіть критерії сегментації основних типів туристів.
47. Який тип туристів є найрозповсюдженіший?
48. Кого називають «традиційні туристи»?
49. Зовнішні та внутрішні фактори розвитку туризму.
50. Історія розвитку туризму.
51. Нормативно-правове регулювання туристичної діяльності.
52. Сучасні різновиди туризму, класифікація.
53. Специфіка туристичної послуги.
54. Основні, додаткові, супутні послуги.
55. Специфічні особливості туристичного продукту як товару.
56. Тур як специфічний продукт. 6. Класифікація туристичних маршрутів.
57. Поняття «туристична індустрія» та її складники.
58. Туристичні агенти й туристичні оператори.
59. Заклади розміщення як складники туристичної індустрії.
60. Типи й види обслуговування в закладах розміщення.
61. Світові готельні мережі.
62. Готельна індустрія місцевого рівня.
63. Заклади харчування в індустрії туризму.
64. Ресторанні мережі.
65. Заклади харчування місцевого рівня.
66. Національна кухня та її використання при формуванні турів.
67. Типи й види харчування в готелях.
68. Специфіка транспортного обслуговування в туризмі.
69. Чартер, трансфер, транзит.
70. Авіатранспорт в туризмі.
71. Використання автомобільного та залізничного транспорту в туризмі.
72. Організація перевезень туристів водним транспортом.
73. Круїзи.
74. Як влаштований туристичний бізнес.
75. Професії у сфері туризму.
76. Вимоги до менеджера туристичної фірми.
77. Організація послуг гостинності.
78. Механізм функціонування туристичного ринку.
79. Взаємодія суб'єктів туристичного ринку.
80. Туризм як вид соціокультурної та рекреаційної діяльності.
81. Роль та місце туризму в сучасному суспільстві.
82. Функції та значення туризму в суспільстві.
83. Політична функція туризму.
84. Господарсько-економічна функція туризму.
85. Соціально-економічні проблеми розвитку туризму в суспільстві.
86. Умови та фактори розвитку туризму в суспільстві.
87. Визначіть історичні передумови виникнення туризму.
88. Назвіть основні етапи періодизації історії туризму.

89. Охарактеризуйте подорожі в античному світі і визначте основні центри туристичної атракції.
90. Які результати діяльності людства в Середньовічній Європі спричинили розвиток туризму в епоху пізнього Ренесансу.
91. Який період називається – «епоха великих географічних відкриттів» і як це пов'язано з мандрівками та подорожами?
92. Який внесок слов'ян у відкриття світу і як це вплинуло на становлення окремих видів туристичних подорожей.
93. Які соціально-економічні умови сприяли становленню туризму як сфери діяльності?
94. Які заходи стали основоположними для виникнення та розвитку організованого туризму?
95. Який вищий виконавчий орган в сфері туризму в Україні?
96. Які організації та установи входять до структури управління суб'єктами господарювання у сфері туризму?
97. Які завдання виконує Державна служба туризму та курортів МКТУ? Докладно поясніть її функції.
98. Охарактеризуйте стан туристичної сфери в Україні на сучасному етапі. Визначте її матеріально-технічну базу.
99. Які здобутки вітчизняного туризму за останні роки можливо віднести до позитивних? Охарактеризуйте основні економічні показники діяльності туристичних підприємств в Україні.
100. Сучасний стан та перспективи розвитку туризму в Україні.
101. Характеристика світового туристичного обміну на сучасному етапі.
102. Місце України в світовому туристичному ринку.
103. Тенденції розвитку іноземного туризму в Україні.
104. Назвіть основні нормативні документи провадження господарської діяльності у сфері туризму.
105. Назвіть етапи схеми державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності в Україні.
106. Які з видів туристичної діяльності в Україні відносяться до ліцензійних.
107. Визначте перелік документів, що подаються при ліцензування туристичної діяльності до ДТАУ
108. Назвіть канали збуту туристичного продукту.
109. Зобразіть схематично структуру ринку організованого туризму.
110. Визначте схему ринкових каналів просування продукту туроператора.
111. Визначте рекомендовану структуру туристичного продукту для кожного з видів туристичного ринку.
112. За якою ознакою туристичне підприємство обирає власну туристичну пропозицію.
113. Визначіть основні принципи туристичного районування. Назвіть основні туристичні регіони світу.
114. Назвіть основні туристичні райони України.
115. Назвіть основні етапи розробки туристичного продукту.
116. Основні та додаткові туристичні послуги.
117. Туристичний продукт та характеристика його складових елементів.
118. Природні та антропогенні умови й ресурси як складова туристичного продукту.
119. Специфічні та не специфічні туристичні товари.
120. Комбінація різних складових туристичного продукту в розробці програм обслуговування туристів.
121. Характеристика основних туристичних регіонів світу (за класифікацією ВТО).
122. Визначення основних регіонів (місць, курортів) для організації окремих видів туризму (за вибором).
123. Туристична освоєність території України.
124. Соціально-економічне значення сфери послуг.

125. Сегментація ринку туристичних послуг.
126. Споживачі й виробники туристичних послуг.
127. Ресурси туризму.
128. Мотивація та потреби споживачів.
129. Класифікація туризму.
130. Класифікація маршрутів та турів.
131. Класифікація туристичного обслуговування.
132. Класифікація туристичних підприємств.
133. Типи туристів.
134. Структура управління туристичною сферою в Україні.
135. Установи та організації управління туризмом в Україні.
136. Сучасний стан та перспективи розвитку туризму.
137. Програми розвитку туризму.
138. Організаційно-правовий механізм регулювання туристичної діяльності. 33.
Соціальний механізм регулювання.
139. Економічний механізм регулювання.
140. Екологічний механізм регулювання.
141. Транскордонне співробітництво.
142. Ліцензування в туризмі.
143. Сертифікація та стандартизація в туризмі.
144. Порядок надання туристичних послуг.
145. Правила проведення екскурсійної діяльності.
146. Ліцензування та сертифікація транспортних перевезень.
147. Сертифікація закладів готельного та ресторанного господарства.
148. Перспективи розвитку в'їзного туризму в Україні.
149. Позиціонування України на міжнародному туристичному ринку.
150. Туристичний ринок: методика макро регіональних досліджень.
151. Особливості оформлення візи в США.
152. Історія розвитку статистики міжнародного туризму.
153. Концепція статистики міжнародного туризму.
154. Основні статистичні одиниці туризму.
155. Особливості ринку міжнародного туризму.
156. Світовий і регіональні ринки міжнародного туризму.
157. Методи вивчення туристичного попиту.
158. Сегментація попиту на послуги туризму.
159. Мотиваційні та психологічні критерії сегментації туристичного ринку.
160. Новітні методи туристичного менеджменту.
161. SWOT-аналіз у туризмі.
162. Особливості маркетингу міжнародного туризму.
163. Просування туристичного продукту на ринку.
164. Сутність інформації та види інформаційних технологій у туризмі.
165. Виникнення та еволюція комп'ютерних систем бронювання.
166. Інтерактивний план подорожі та віртуальні брошури.
167. Основні закордонні туристичні сайти онлайн-бронювання.
168. Недержавні громадські організації та їх місце у регулюванні розвитку туристської сфери.
169. Асоціація лідерів тур бізнесу України (АЛТУ).
170. Показники які характеризують стан туристського ринку, кількість туристів та екскурсантів за регіонами, районами, містами та курортами.
171. Державні національні програми розвитку туристських DESTINACIY, законодавчі та підзаконні нормативні акти, що регламентують та регулюють такий розвиток.
172. Державна програм розвитку туризму України.
173. Програми розвитку окремих видів туризму.

174. Місцеві та регіональні туристські програми та концепції.
175. Статистика туризму: методологія розрахунків та показники розвитку міжнародного туризму.
176. Сталий розвиток туризму та дестинацій.
177. Рекомендації UNWTO з метрологічної структури туризму.
178. Проблеми обліку туристських витрат та розрахунків.
179. Мультиплікативний ефект в туризмі.
180. Основні показники, які включені в статистику туризму.
181. Ліцензування в туризмі. Види туристської діяльності, що підлягають ліцензуванню.
182. Ліцензійні умови та правила їх виконання.
183. Вимоги до матеріальнотехнічної бази, кадрового складу та інші вимоги щодо забезпечення Ліцензійних умов.
184. Сертифікація та стандартизація сфери складових індустрії туризму (за видами туристських підприємств, за складовими туристської сфери).
185. Порядок надання туристських послуг. Регіональні та місцеві правила та інструкції. Порядок проведення екскурсійної діяльності.
186. Порядок надання дозволів на туристичний супровід. Кваліфікаційні вимоги до екскурсоводів.
187. Ліцензування та сертифікація транспортних перевезень.
188. Правила ліцензування автотранспортних перевезень.
189. Сертифікація маршрутів.
190. Сертифікація закладів готельного господарства та ресторанного бізнесу.
191. Державні стандарти та правила сертифікації засобів розміщення.
192. Світова туристська політика та роль міжнародних організацій у її формуванні та регулюванні.
193. Структура міжнародних зв'язків та співробітництво у галузі туризму.
194. Міжнародна інтеграція та глобалізаційні процеси в туризмі.
195. Міжнародні організації: загальні, спеціальні, регіональні та інші.
196. Формування та роль транснаціональних корпорацій у сфері туризму.
197. Країни активного та пасивного туризму.
198. Всесвітня федерація асоціацій туристських агентств (FUAHV).
199. Всесвітня асоціація туристських агентств (BATA).
200. Всесвітня Рада з подорожей і туризму (WTTC).
201. Міжнародна асоціація світового туризму (MT).
202. Міжнародний туристський союз.
203. Міжнародний туристський альянс (AIT).
204. Всесвітня асоціація з питань дозвілля і відпочинку.
205. Міжнародна асоціація повітряного транспорту (IATA).
206. Міжнародна організація цивільної авіації (ICAO).
207. Міжнародна готельна і ресторанна асоціація (IH&RA).
208. Європейська комісія з туризму.
209. Туристська асоціація країн Азії і Тихого океану (PATA).
210. Туристська асоціація країн Східної Азії.
211. Американське товариство туристських агентств (ASTA).
212. Конфедерація туристських організацій Латинської Америки (COTAL).
213. Карибська туристська організація (KTO).
214. Арабський туристський союз (UAT).

ТЕСТОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ТУРИЗМОЗНАВСТВО».

(за покликанням https://project.zu.edu.ua/LevelQuestions.php?level_id=1969)

1. Коли виникло поняття «індустрія туризму»?

- A) у другій половині XX ст.
- B) у другій половині XV ст.
- C) у першій половині XXI ст.
- D) у першій половині XVII ст.

2. Скільки осіб у світі зайняті в сфері туризму за даними Міжнародної організації праці (МОП)?

- A) близько 150 млн осіб у світі зайняті в сфері туризму
- B) близько 50 млн осіб у світі зайняті в сфері туризму
- C) близько 270 млн осіб у світі зайняті в сфері туризму
- D) близько 200 млн осіб у світі зайняті в сфері туризму

3. Яка частка податкових надходжень у світів припадає на сферу туризму?

- A) на сферу туризму припадає 26% усіх податкових надходжень у світі
- B) на сферу туризму припадає 14% усіх податкових надходжень у світі
- C) на сферу туризму припадає 26% усіх податкових надходжень у світі
- D) на сферу туризму припадає 16% усіх податкових надходжень у світі

4. Оберіть визначення «туризму» запропоноване фахівцями Бернського університету (Швейцарія) В. Хунзикером та К. Крапфом?

- A) туризм – вид соціокультурної та рекреаційної діяльності в умовах вільного часу
- B) туризм – соціально-економічне явище, сформоване історично та представлене самодіяльністю конкретної особи з метою проведення вільного часу й діяльністю підприємств індустрії туризму з організації подорожі та споживання туристичного продукту, що визначається масовістю й організованістю процесу узгодження попиту та пропозиції на ринку туристичних послуг
- C) туризм – це подорож у вільний час із метою відпочинку, оздоровлення, пізнання та іншими цілями, яка здійснюється поза межами основного місця проживання, терміном більше доби до одного року, без права займатися оплачуваною діяльністю та зобов'язанням повернутися до основного місця проживання у зазначений термін
- D) туризм – це ряд явищ і взаємин у результаті подорожей людей, доти, доки не призводить до їхнього постійного перебування у визначеному місці і не пов'язане з одержанням ними якої-небудь вигоди (прибутку)

5. У якій країні розвиток туризму порушив життя рибальських громад, викликав зростання цін на фрукти, квіти та морепродукти, вніс неспокій у релігійні культу й храми?

- A) у Шрі-Ланці
- B) Китай
- C) Індія
- D) Таджикистан

6. На скільки етапів можна розділити всю історію розвитку туризму?

- A) на чотири
- B) на сім
- C) на п'ять
- D) на три

7. Політична нестабільність, локальні війни. в якій країні це викликало спад туризму?

- A) у Вашингтоні

- В) в Нью-Йорку
- С) в Австрії
- Д) у Норвегії

8. Скільки складових виділяють у структурі туристичних ресурсів?

- А) 4
- В) 3
- С) 2
- Д) 5

9. Скільки часу тривають довготривалі подорожі?

- А) до 3 місяців
- В) до 5 місяців
- С) до 6 місяців
- Д) до 8 місяців

10. Скільки % складає частка авіаційних перевезень туристів у Нової Зеландії ?

- А) 98, 6%
- В) 88, 9%
- С) 97, 3%
- Д) 87, 9%

11. До традиційного туризму можна віднести:

- А) етнографічний
- В) екологічний
- С) лікувальний
- Д) івент-туризм

12. За період яких років кількість компаній, очолюваних жінками, зросла на 103%, рівень зайнятості в таких компаніях зріс на 320%, а доходи на 436%?

- А) з 1986 до 2001р.
- В) з 1987 до 2000 р.
- С) з 1990 до 2000р.
- Д) з 1987 до 2001р.

13. В якому сторіччі почали активно розвиватися подорожі залізницею і вважаються одними із дешевих та безпечних.

- А) в XX ст.
- В) в XVII ст.
- С) в XIX ст.
- Д) в XV ст.

14. На скільки % протягом 1970-1984 рр. зріс товарообіг підприємств громадського харчування й торгівлі м. Варни у період активного зростання туризму в регіоні Чорноморського узбережжя Болгарії?

- А) на 225%
- В) на 260%
- С) на 99,7%
- Д) на 117%

15. Яка частка доходів від туризму припадає на транспортні послуги?

- А) 20%
- В) 30%
- С) 40%
- Д) 50%

16. Скільки відсотків туристів обирають поїздки за кордон для культурного обміну?

- А) 20%

- B) 40%
- C) 50%
- D) 70%

17. Який відсоток туристів обирає відпочинок на морі?

- A) 20%
- B) 40%
- C) 60%
- D) 80%

18. Скільки туристів відвідують Україну щорічно?

- A) 10 мільйонів
- B) 14 мільйонів
- C) 20 мільйонів
- D) 25 мільйонів

19. Яка частка доходів від туризму припадає на проживання в готелях?

- A) 20%
- B) 30%
- C) 40%
- D) 50%

20. Який відсоток світового туризму припадає на Європу?

- A) 20%
- B) 40%
- C) 60%
- D) 80%

21. До яких туристичних ресурсів належать історичні пам'ятки та архітектурні ансамблі?

- A) Природні ресурси
- B) Соціокультурні ресурси
- B) Техногенні ресурси
- Г) Матеріальні ресурси

22. Яка частка ВВП України припадає на туризм у 2022 році?

- A) 1.5%
- B) 5%
- C) 2.7%
- D) 4.2%

23. Яка з перерахованих країн є найбільш популярним туристичним напрямком у світі?

- A) Іспанія
- B) Франція
- C) Італія
- D) США

23. Що з наведеного є прикладом туристичної інфраструктури?

- A) Музеї та галереї
- B) Готелі та ресторани
- C) Магазины та ринки
- D) Школи та університети

24. Яка з перерахованих форм туризму орієнтована на розвиток фізичного та психічного здоров'я туристів?

- A) Медичний туризм
- B) Спортивний туризм
- C) Велнес-туризм

D) Діловий туризм

25. Яка країна вважається батьківщиною екотуризму?

A) США

B) Канада

C) Коста-Рика

D) Франція

26. Який з наведених чинників найбільш впливає на розвиток туризму в регіоні?

A) Наявність навчальних закладів

B) Рівень технологічного розвитку

C) Культурно-історичні пам'ятки

D) Рівень зайнятості населення

27. Що означає термін «екотуризм»?

A) Вид туризму, спрямований на відпочинок у мегаполісах

B) Туристична діяльність, спрямована на вивчення та збереження природи

C) Відпочинок на морському узбережжі з максимальним комфортом

D) Туризм, орієнтований на відвідування культурних заходів

28. Згідно з діючим законодавством України на вивіз валюти готівкою більше, ніж:

A) дві тисячі доларів США

B) тисячу доларів США

C) три тисячі доларів США

D) вірної відповіді немає

29. Озокерит - це...

A) Мулові грязі

B) Торфи

C) Гірський віск

D) Сапропелі

29. До основних природно-кліматичних ресурсів, що в найбільшій мірі впливають на спеціалізацію певної території, відносять:

A) кліматичні умови

B) бальнеологічні

C) біотичні туристичні ресурси та рельєф

D) всі відповіді вірні

30. Як ще можна назвати "спеціалізований туризм"?

A) пізнавально-діловий

B) освітній

C) соціальний

D) організований

31. Міжсезонний туризм вважається в таку пору року, як:

A) осінь, весна

B) осінь, зима

C) літо, зима

D) всі відповіді вірні

32. Класифікація туризму має важливе практичне значення. Вона дозволяє більш ефективно:

A) визначати попит і формувати ринок туризму

B) вирішувати проблеми його територіальної організації

C) розробляти та реалізовувати туристичний продукт

D) всі відповіді вірні

33. Який документ регулює відносини між туристом і туроператором в Україні?

- A) Цивільний кодекс України
- B) Закон України "Про туризм"
- C) Митний кодекс України
- D) Кодекс України про адміністративні правопорушення

34. Хто несе відповідальність за виконання умов туристичного договору перед туристом?

- A) Турист
- B) Туроператор
- C) Турагент
- D) Держава

35. Який з інструментів маркетингу використовується для створення позитивного іміджу туристичної дестинації?

- A) Ціноутворення
- B) Продаж
- C) PR (Public Relations)
- D) Дистрибуція

36. Який метод сегментації ринку передбачає поділ туристів за їхніми соціально-демографічними характеристиками (вік, стать, дохід)?

- A) Географічна сегментація
- B) Психографічна сегментація
- C) Соціодемографічна сегментація
- D) Поведінкова сегментація

37. Який з перелічених об'єктів є прикладом культурно-історичного ресурсу?

- A) Карпатські гори
- B) Чорне море
- C) Київська Софія
- D) Спортивний комплекс

38. До яких туристичних ресурсів належать печери, гори та озера?

- A) Культурно-історичні
- B) Природні
- C) Рекреаційні
- D) Мандрівні

39. Який документ містить деталі подорожі?

- A) Віза
- B) Страховий поліс
- C) Туристичний ваучер
- D) Квиток на транспорт

40. Хто є основним організатором туристичних подорожей, що розробляє туристичні продукти та продає їх турагентам?

- A) Турагент
- B) Туроператор
- C) Готель
- D) Транспортна компанія

41. До якого виду туризму належить паломництво до святих місць?

- A) Релігійний туризм
- B) Етнічний туризм
- C) Культурний туризм
- D) Сільський туризм

42. Який вид туризму передбачає подорожі в малонаселені регіони з метою спостереження за дикою природою та збереження екосистем?

- A) Культурний туризм
- B) Екологічний туризм
- C) Спортивний туризм
- D) Діловий туризм

43. Хто несе відповідальність за безпеку туристів під час подорожі?

- A) Турист
- B) Туроператор
- C) Страхова компанія
- D) Супровід

44. Який документ підтверджує договір між туристом і туроператором?

- A) Віза
- B) Страховка
- C) Туристичний ваучер
- D) Квиток

45. Який з інструментів маркетингу є найбільш ефективним для просування туристичних продуктів?

- A) Реклама
- B) Персональний продаж
- C) PR
- D) Усі перелічені

46. Яка основна мета маркетингу в туризмі?

- A) Збільшення кількості туристів
- B) Збільшення прибутків туроператора
- C) Задоволення потреб туристів
- D) Просування туристичних дестинацій

47. Що таке туристичний продукт?

- A) Комплекс послуг, що надаються туристам
- B) Сувенірна продукції
- C) Транспортні засоби
- D) Проживання в готелі

48. Хто є основним суб'єктом туристичної діяльності?

- A) Турист
- B) Туроператор
- C) Турагент
- D) Готель

49. Який вид туризму передбачає подорожі в малонаселені та екологічно чисті регіони?

- A) Міський туризм
- B) Сільський туризм
- C) Екологічний туризм
- D) Культурний туризм

50. До якого виду туризму належить подорож з метою вивчення культурних та історичних пам'яток?

- A) Екологічний
- B) Культурний
- C) Спортивний
- D) Бизнес-туризм

3. Оцінювання

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролюми.

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за університетською шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
Екзамен	Залік		Оцінка	Пояснення
Відмінно	Зараховано	90-100	A	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
Добре		82-89	B	вище середнього рівня з кількома помилками
		74-81	C	в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок
		64-73	D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
Задовільно		60-63	E	Виконання задовольняє мінімальним критеріям
Незадовільно	Незараховано	35-59	FX	з можливістю повторного складання
		1-34	F	з обов'язковим повторним курсом

Підсумкова оцінка з вивчених модулів за навчальний рік (ПОМ) розраховується:

№ модулю	$M_{\%n}$ (відсоткове значення модулю освітньої компоненти)
Модуль 1	$M_{\%1} = 40$
Модуль 2	$M_{\%2} = 30$
Модуль 3	$M_{\%3} = 30$
Сума	100

Оскільки формою підсумкового контролю освітньої компоненти є екзамен, то здобувачі вищої освіти в яких підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) за семестр становить 60 і більше балів, мають право не складати екзамен. У такому разі підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) = Екзаменаційній оцінці (ЕО) = Підсумковій оцінці (ПО).

$$ПОМ = ЕО = ПО$$

У випадку складання екзамену підсумкова оцінка (ПО) визначається як середнє арифметичне балів підсумкової оцінки з вивчених модулів (ПОМ) та екзаменаційної оцінки (ЕО).

$$ПО = (ПОМ + ЕО) / 2$$

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

№ заняття:	Вид роботи:					Сумарна кількість балів
1-28	Кількість балів за кожен вид роботи	ТП 50	ПР 30	СР 10	ОЗ 10	100

ТП – відповідь на теоретичні питання; ПР – практична робота; СР – робота; ОЗ – оформлення заняття.

4. Рекомендована література

Основна:

1. Географія туризму: Екологічний туризм / В. В. Тарасова, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська, А. С. Осіпчук. Київ: Вид-во «SBA Print», 2021. 252с.

2. Васильчук, В. М. Туризмологія: навчальний посібник. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2023. 115 с.

3. Джинджоян В. В., Горожанкіна Н. А., Бойко З. В. Основи туризмознавства : навчальний посібник. Київ: Видавець ФО-П Піча Ю.В., 2022. 246 с.

4. Економічний аналіз туристичних підприємств : підручник / В. В. Тарасова, О. В. Скидан, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська. Житомир : ЖНАЕУ, 2019. 371 с.

5. Нестерчук І. К. Гастрономічний туризм Правобережного Полісся України: теорія, методологія і практика досліджень: моногр: І. К. Нестерчук, Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 552 с.

6. Основи організації наукових досліджень в туризмознавстві : підручник / В. В. Тарасова, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська, І. В. Мартинчук. Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 456 с.

7. Стандартизація, сертифікація та ліцензування в туристичній діяльності : підручник / В. В. Тарасова, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська, І. В. Мартинчук. Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 372 с.

8. Торяник В.М., Сардак С.Е. Джинджоян В.В. Туризмологія : підручник.

За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора В.О. Негодченка
Дніпро: ДГУ, 2022. – 306 с.

Додаткова:

1. Плужник А. В., Нестерчук І. К. Оцінка конкурентоспроможності закладів рекреації Черкаської області. *Географія та туризм*. 2023. Вип. 73. С. 3-8.
2. Нестерчук І. К., Яненко О. А. Конкурентні переваги і недоліки роботи вузької спеціалізації туристичного підприємства. *Scientific achievements of contemporary society : The 6th International scientific and practical conference*. London, 2025. С. 766-770.
3. Нестерчук І. К. Методи та інструменти оцінки потенціалу гастрономічного туризму. *Географія та туризм*. 2021. Вип. 66. С. 18–28.
4. Нестерчук І. К. Специфіка етнічних кухень Правобережного Полісся України: історико-географічні розвідки. *Географія та туризм*. 2022. Вип. 69. С. 26–38. 26. 3. Nesterchuk I. K. The concept of territorial gastro-tourism systems. *Ukrainian Journal of Natural Sciences*. No 7. Publishing House “Helvetica”. 2024. P. 63-74
5. Нестерчук І. К. Методи та інструменти оцінки потенціалу гастрономічного туризму. *Географія та туризм*. 2021. Вип. 66. С. 18–28.
6. Elaboration of an optimal model for the development of gastronomic tourism in the right-bank Polissia of Ukraine. / I. Nesterchuk, A. Osipchuk, E. Bondarenko et al. *GeoJournal of Tourism and Geosites*. 2021, vol. 38. (4) P. 1100–1112 0. DOI: 10.30892/gtg.38403-7xx. (Scopus, Q2)
7. Nesterchuk, I., Komarnitskyi I., Samoday V., Chunikhina T., Chernyshova T., Tyshchenko S. Business Planning and Marketing of Gastronomic Projects in the Hotel and Restaurant Industry. *Economic Affairs*, 2022. vol. 67, No. 03, pp. 307-316, June 2022. DOI: 10.46852/0424-2513.3.2022.23. (Scopus Q2)
8. Nesterchuk, I., Balabanyts, A., Pivnova, L., Matsuka, V., Skarha, O., Kondratenko, I. Tools and Development Drivers for the Gastronomic Tourism: *Economic Affairs*, 2021. vol. 67, No. 04, pp, 579-587. September 2022, DOI: 10.46852/0424-2513.4.2022.24. (Scopus Q2)

Інтернет-ресурси:

1. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 02.02.2025).
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua. (дата звернення: 11.02.2025).
3. Зелений туризм (сільський відпочинок в Україні). URL: www.ruraltourism.com.ua. (дата звернення: 14.02.2025).
4. Офіційний сайт Міністерства культури і туризму України. URL: www.mincult.gov.ua. (дата звернення: 13.02.2025).
5. Музейний простір України. URL: www.ukrmuseum.org.ua. (дата звернення: 10.02.2025).
6. Офіційний сайт Державного Комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 10.02.2025).
7. Офіційний сайт Конференції ООН з торгівлі і розвитку ЮНКТАД. URL: <http://www.unctad.org>. (дата звернення: 14.02.2025).
8. Офіційний статистичний сайт Євросоюзу. URL: <http://www.europa.eu.int/comm/eurostat>. (дата звернення: 10.02.2025).